

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ УМІВЬ (SOFT SKILLS) МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Укладачі:

Ірина ПІНЧУК, Андрій ФЕДОРЕНКО

Глухів - 2026

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Укладачі
Ірина ПІНЧУК, Андрій ФЕДОРЕНКО

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ
УМІНЬ (SOFT SKILLS) МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

для студентів
спеціальності 013 Початкова освіта,
аспірантів, керівників гуртків,
методистів позашкільних навчальних закладів

Глухів
2026

УДК 378.147:373.3 (072)

М 54

Рекомендовано до друку та розповсюдження вченою радою Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (протокол № 8 від 25.02.2026 р.)

Рецензенти:

Мачинська Наталія Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка

Загородня Людмила Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Методичні рекомендації з формування наскрізних умінь (soft skills) молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладів /
М 54 уклад.: І. Пінчук, А. Федоренко. Глухів : Глух. нац. пед. ун-т ім. Олександра Довженка, 2026. 66 с.

ISBN 978-966-376-150-3

Методичні рекомендації створено з метою забезпечення освітнього процесу підготовки вчителів початкових класів та підвищення кваліфікації працюючих учителів задля формування наскрізних умінь учнів початкових класів. Видання містить тематику відповідно до трьох модулів за результатами науково-дослідної роботи згідно з чинними документами.

Матеріали розроблено для студентів спеціальності А3 Початкова освіта та будуть корисними для науковців, педагогічних працівників, молодих дослідників, аспірантів, магістрантів, студентів, а також широкого кола читачів, які цікавляться актуальною науковою проблематикою.

УДК 378.147:373.3 (072)

ISBN 978-966-376-150-3

© Пінчук Ірина, Федоренко Андрій, 2026
© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2026

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
Нормативно-правове забезпечення формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільної освіти	6
Розподіл часу для реалізації теоретико-методичних рекомендацій за розділами та видами діяльності	8
Орієнтовні теми теоретичних занять (семінарів, інструктивно-методичних нарад) та практичних занять та тренінгів для педагогів позашкільної освіти	12
Зміст теоретико-методичних рекомендацій. Інформаційний обсяг методичних рекомендацій	16
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів	21
Змістовий модуль 2. Психолого-педагогічні та організаційно-методичні умови формування soft skills у позашкільних навчальних закладах	30
Змістовий модуль 3. Методика формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у гуртковій та проєктній діяльності	35
Зміст практичної діяльності педагогів позашкільних навчальних закладів	39
Зміст самостійної та індивідуальної методичної роботи педагогічних працівників	43
Додатки	47

Пояснювальна записка

У сучасному освітньому просторі формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів є ключовим завданням позашкільної освіти. Наскрізнi вміння – це комплекс соціально-комунікативних, емоційно-вольових та когнітивних умінь, що забезпечують ефективну взаємодію молодшого школяра у шкільному колективі, здатність до самостійного вирішення проблемних ситуацій, розвитку критичного та творчого мислення, навичок саморегуляції та адаптації до сучасного інформаційного середовища.

Позашкільний освітній простір сприяє розвитку цих умінь через інтерактивну, практико-орієнтовану діяльність, що доповнює шкільне навчання та формує ініціативність, відповідальність і самостійність молодших учнів.

Актуальність формування наскрізних умінь обумовлена сучасними вимогами освіти, визначеними концепцією Нової української школи (НУШ), яка спрямована на застосування компетентнісного підходу та визначає наскрізнi вміння як одну з ключових компетентностей школяра. Згідно з чинним державним стандартом [5], освітній процес має сприяти розвитку соціальної активності, комунікативних умінь, критичного мислення, співпраці та творчого потенціалу здобувачів початкової освіти.

Закон України «Про позашкільну освіту» визначає позашкільну освіту як складник національної системи освіти, спрямований на всебічний та гармонійний розвиток особистості, розвиток здібностей, творчих та соціальних компетентностей. Закон передбачає:

- організацію гурткової, клубної, культурно-освітньої, спортивно-оздоровчої діяльності;
- забезпечення доступності, добровільності та індивідуалізації освітніх послуг;
- створення умов для розвитку соціальної активності та самостійності дітей;
- методичну підтримку педагогів для формування компетентностей, у тому числі soft skills.

Ефективне формування soft skills у молодших школярів у позашкільних закладах передбачає системну роботу, що включає:

1. теоретичну підготовку педагогів – оволодіння знаннями про структуру, критерії та методи оцінювання soft skills, психологічні особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку та специфіку позашкільної діяльності відповідно до норм НУШ та Закону України «Про позашкільну освіту»;
2. методичне забезпечення освітнього процесу – розробка програм, навчально-методичних комплексів, практичних завдань та ігрових завдань,

спрямованих на розвиток комунікативних, соціальних, емоційних та когнітивних умінь учнів;

3. організацію навчально-пізнавальної діяльності – інтерактивні форми роботи: проектна діяльність, групові та рольові ігри, кейс-методи, дискусії, тренінги, що стимулюють активну участь молодших школярів і розвиток їхніх особистісних компетентностей;

4. використання сучасних медіа та технологій – інтеграція цифрових ресурсів, аудіовізуальних засобів, інтерактивних платформ для моделювання соціальних ситуацій, розвитку навичок співпраці та самостійного навчання;

5. оцінювання результатів формування soft skills – застосування індикаторів, критеріїв та методів спостереження, портфоліо, самооцінки, колективних проектів для моніторингу прогресу здобувачів освіти.

Таким чином, актуальність запропонованих методичних рекомендацій зумовлена нагальною потребою формування соціально-комунікативних, емоційних та когнітивних умінь молодших школярів, що є необхідним складником їхньої успішності в сучасному інформаційному та соціокультурному середовищі.

Запровадження теоретико-методичних рекомендацій у роботі позашкільних навчальних закладів дозволяє систематизувати педагогічну діяльність, забезпечити розвиток ключових компетентностей учнів та підвищити ефективність освітнього процесу.

Позашкільні навчальні заклади мають значний потенціал для розвитку наскрізних умінь молодших школярів, оскільки їхня діяльність ґрунтується на добровільності участі, варіативності змісту, практичній спрямованості та суб'єкто-суб'єктній взаємодії.

Методичні рекомендації розроблено з метою навчально-методичного забезпечення процесу формування наскрізних умінь у молодших школярів у системі позашкільної освіти та можуть використовуватися педагогічними працівниками, методистами, здобувачами педагогічної освіти, науково-педагогічними працівниками.

Підсумковим контролем є аналіз результатів діяльності здобувачів освіти за розробленими критеріями та рекомендаціями щодо подальшого розвитку наскрізних умінь soft skills.

Нормативно-правове забезпечення формування наскрізних умінь молодших школярів в умовах позашкільної освіти

Формування наскрізних умінь (soft skills) молодших школярів у системі позашкільної освіти має чітке нормативно-правове підґрунтя, що визначає цілі, зміст, принципи та організаційно-педагогічні умови реалізації освітнього процесу. Нормативно-правове забезпечення цієї діяльності ґрунтується на положеннях законодавства України у сфері освіти, концептуальних документах освітньої реформи, державних стандартах та підзаконних нормативних актах, що регламентують діяльність закладів позашкільної освіти.

Базовим документом, який визначає загальні засади освітньої політики держави, є Закон України «Про освіту». У ньому закріплено компетентнісний підхід як ключову методологічну основу сучасної освіти. Відповідно до статті 1 цього Закону, компетентність розглядається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей та інших особистісних якостей, що безпосередньо корелює зі змістом поняття «наскрізні вміння (soft skills)». Закон акцентує увагу на необхідності всебічного розвитку особистості молодшого школяра, формування його соціальної активності, відповідальності, здатності до навчання впродовж життя та ефективної взаємодії з соціумом.

Особливе значення для досліджуваної проблеми має Закон України «Про позашкільну освіту», який визначає позашкільну освіту як невід’ємний складник системи освіти України, спрямований на розвиток здібностей, талантів, інтересів і творчого потенціалу дітей та молоді. У статтях 3–5 Закону підкреслюється, що позашкільна освіта забезпечує умови для соціалізації особистості, формування життєвих компетентностей, розвитку ініціативності, самостійності та комунікативних умінь. Саме ці положення створюють нормативні передумови для цілеспрямованого формування soft skills у молодших школярів у гуртковій, проєктній та творчій діяльності.

У контексті реформування загальної середньої освіти важливу роль відіграє Концепція Нової української школи, що визначає наскрізні вміння як обов’язковий результат навчання та виховання учнів. До таких умінь віднесено критичне мислення, вміння працювати в команді, ефективно спілкуватися, розв’язувати проблеми, проявляти ініціативу та креативність, управляти власними емоціями та поведінкою. Хоча Концепція НУШ орієнтована насамперед на заклади загальної середньої освіти, її ідеї мають безпосереднє продовження у позашкільному освітньому середовищі, яке виступає простором практичного закріплення та розвитку наскрізних умінь.

Нормативним продовженням положень Концепції НУШ є Державний стандарт початкової освіти, затверджений відповідним наказом Міністерства освіти і науки України. У стандарті визначено ключові та наскрізні вміння, які мають формуватися в учнів молодшого шкільного віку,

зокрема: уміння співпрацювати, критично мислити, висловлювати власну думку, приймати рішення, відповідально ставитися до власної діяльності. Ці орієнтири є методологічно значущими і для позашкільної освіти, оскільки забезпечують наступність і цілісність розвитку особистості дитини.

Діяльність закладів позашкільної освіти також регламентується низкою підзаконних актів, зокрема Положенням про заклад позашкільної освіти, що визначає організаційні форми освітнього процесу (гуртки, секції, студії, клуби, творчі об'єднання), що створюють оптимальні умови для формування soft skills через активну діяльність, міжособистісну взаємодію та практичний досвід. У документі наголошується на особистісно орієнтованому підході, добровільності участі та врахуванні індивідуальних потреб і можливостей вихованців.

Важливим складником нормативно-правового забезпечення є також професійні стандарти педагогічних працівників, які визначають необхідність володіння сучасними педагогічними технологіями, здатністю організовувати партнерську взаємодію з дітьми, сприяти розвитку їхніх соціальних, емоційних та комунікативних умінь. Це безпосередньо стосується педагогів позашкільної освіти, які виступають фасилітаторами процесу формування soft skills у молодших школярів.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільної освіти є комплексним і багаторівневим. Воно поєднує положення законів України у сфері освіти, концептуальні засади НУШ, вимоги державних стандартів та підзаконних актів, що регламентують діяльність закладів позашкільної освіти. Сукупність цих документів створює правові та методологічні умови для цілеспрямованої, системної та науково обгрунтованої роботи з формування soft skills у молодших школярів, забезпечуючи відповідність освітнього процесу сучасним суспільним запитам і потребам розвитку особистості.

Розподіл часу для реалізації теоретико-методичних рекомендацій за розділами та видами діяльності

Реалізація теоретико-методичних рекомендацій щодо формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладів потребує чіткого, науково обґрунтованого планування часу, що забезпечує системність, послідовність і результативність освітнього процесу. Рациональний розподіл часу між різними видами діяльності дає змогу поєднати теоретичну підготовку педагогічних працівників із практичною роботою зі здобувачами освіти, а також забезпечити гнучкість реалізації рекомендацій відповідно до специфіки конкретного закладу позашкільної освіти.

Розподіл часу здійснюється з урахуванням вікових та психологічних особливостей молодших школярів, вимог компетентнісного підходу, положень Нової української школи та Закону України «Про позашкільну освіту». Він також передбачає можливість варіативного використання часу залежно від напрямку позашкільної діяльності (художньо-естетичного, науково-технічного, еколого-натуралістичного, туристсько-краєзнавчого, соціально-реабілітаційного тощо).

У структурі реалізації методичних рекомендацій доцільно виокремити такі основні види діяльності:

1. Теоретико-методична підготовка педагогів

На цьому етапі передбачається опрацювання педагогічними працівниками теоретичних засад формування soft skills, зокрема сутності, структури, класифікації наскрізних умінь, психолого-педагогічних умов їх розвитку у молодших школярів, а також ознайомлення з нормативно-правовими документами та сучасними науковими підходами.

Теоретична підготовка може реалізовуватися у формі методичних семінарів, інструктивно-методичних нарад, педагогічних рад, консультацій, вебінарів. Орієнтовно на цей вид діяльності доцільно відводити 20–25 % загального часу, відведеного на впровадження методичних рекомендацій.

2. Практична діяльність з формування soft skills у молодших школярів

Основну частину часу доцільно спрямувати на безпосередню роботу з учнями початкових класів у межах гурткової, проєктної та творчої діяльності. Саме практична взаємодія створює умови для розвитку комунікативних умінь, уміння працювати в команді, критично мислити, приймати рішення, регулювати власні емоції та поведінку.

Практична діяльність реалізується через інтерактивні форми роботи: групові та рольові ігри, творчі завдання, мініпроекти, дослідницьку діяльність, тренінгові вправи, дискусії, ситуаційні завдання. Орієнтовно на

цей вид діяльності рекомендується відводити 40–45 % загального часу, що забезпечує домінування діяльнісного підходу у формуванні soft skills.

3. Самостійна діяльність педагогів та вихованців

Важливим компонентом реалізації методичних рекомендацій є самостійна діяльність, спрямована на закріплення та поглиблення сформованих умінь. Для педагогів це може бути опрацювання науково-методичної літератури, розробка авторських вправ і сценаріїв занять, аналіз власної педагогічної діяльності.

Для молодших школярів самостійна діяльність реалізується у формі виконання творчих завдань, участі в індивідуальних або групових проєктах, підготовки презентацій, виробів, міні-досліджень відповідно до напряму гуртка. На цей вид діяльності доцільно відводити 15–20 % загального часу.

4. Індивідуальна та корекційна робота

Із метою врахування індивідуальних особливостей розвитку здобувачів освіти передбачається індивідуальна робота з вихованцями, спрямована на підтримку їхніх сильних сторін та подолання труднощів у формуванні окремих soft skills (комунікативних, емоційно-вольових, соціальних).

Індивідуальна робота може здійснюватися у формі педагогічного супроводу, індивідуальних консультацій, цілеспрямованих корекційних вправ. Орієнтовно на цей вид діяльності доцільно планувати 5–10 % загального часу.

5. Моніторинг, оцінювання та рефлексія результатів

Завершальним і водночас наскрізним етапом реалізації методичних рекомендацій є систематичний моніторинг сформованості soft skills у молодших школярів. Він передбачає проведення педагогічних спостережень, аналіз результатів діяльності учнів початкових класів, використання портфоліо, самооцінки та взаємооцінки.

На організацію моніторингу та рефлексії доцільно відводити 5–10 % загального часу, інтегруючи ці види діяльності у всі етапи освітнього процесу.

Таким чином, запропонований розподіл часу забезпечує баланс між теоретичною підготовкою педагогів і практичною діяльністю з учнями, відповідає принципам компетентнісного підходу та створює умови для системного й результативного формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільної освіти.

Орієнтовний розподіл часу для реалізації методичних рекомендацій за видами діяльності подано в таблиці 1

Таблиця 1

Орієнтовний розподіл часу для реалізації теоретико-методичних рекомендацій за видами діяльності

№	Вид діяльності	Зміст діяльності	Частка від загального часу (%)
1	Теоретико-методична підготовка педагогів	Опрацювання науково-теоретичних засад soft skills, нормативно-правової бази, методичних підходів	20–25
2	Практична діяльність з молодшими школярами	Гурткові заняття, тренінги, ігрові та проєктні форми роботи	40–45
3	Самостійна діяльність педагогів і вихованців	Самоосвіта, творчі завдання, мініпроєкти, індивідуальні дослідження	15–20
4	Індивідуальна та корекційна робота	Педагогічний супровід, розвиток окремих soft skills, підтримка дітей	5–10
5	Моніторинг, оцінювання та рефлексія	Педагогічні спостереження, портфоліо, аналіз результатів діяльності	5–10

Таблиця 2

Розподіл часу за основними розділами реалізації методичних рекомендацій

Розділ реалізації	Основні форми роботи	Орієнтовний обсяг часу
Теоретичний	Лекції, семінари, методичні консультації	До 1/4 загального часу
Практичний	Інтерактивні заняття, тренінги, рольові ігри, командні проєкти	Майже 1/2 загального часу
Самостійний	Самоосвітня діяльність, творчі завдання, проєкти	До 1/5 загального часу
Діагностично-рефлексивний	Моніторинг, самооцінка, аналіз досягнень	До 1/10 загального часу

Таблиця 3

Відповідність видів діяльності ключовим наскрізним умінням (soft skills)

Вид діяльності	Комунікація	Командна робота	Критичне мислення	Креативність	Саморегуляція
Теоретична підготовка	+	–	+	–	–
Практична діяльність	+++	+++	++	+++	++
Самостійна діяльність	++	+	++	++	+++
Індивідуальна робота	+	–	+	+	+++
Моніторинг і рефлексія	++	+	++	+	++

Примітка: «+» — низький рівень реалізації; «++» — середній; «+++» — високий.

Рис.1 Структура розподілу часу за видами діяльності

Діаграма на рис.1 наочно демонструє домінування практичної діяльності як ключового чинника формування soft skills у молодших школярів відповідно до діяльнісного та компетентнісного підходів Нової української школи.

Орієнтовні теми теоретичних занять (семінарів, інструктивно-методичних нарад)

Основні теми є обов'язковими для опрацювання педагогічними працівниками позашкільних навчальних закладів, оскільки вони формують базове теоретико-методичне підґрунтя для реалізації процесу формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів.

1. Теоретичні засади формування наскрізних умінь (soft skills) у сучасній освітній парадигмі. Сутність, класифікація та значення soft skills у контексті компетентнісного підходу та ідей Нової української школи.

2. Нормативно-правове забезпечення формування наскрізних умінь у позашкільній освіті. Аналіз законодавчих і нормативних документів України, що регламентують діяльність позашкільних закладів освіти та визначають вимоги до розвитку ключових і наскрізних умінь учнів.

3. Психолого-педагогічні особливості розвитку молодших школярів як основа формування soft skills. Вікові закономірності розвитку особистості дитини, їх урахування в організації позашкільної освітньої діяльності.

4. Компетентнісний і діяльнісний підходи у формуванні наскрізних умінь у позашкільних навчальних закладах. Методологічні засади, принципи та механізми реалізації зазначених підходів у позашкільній освіті.

5. Структура наскрізних умінь молодших школярів та характеристика їх компонентів. Когнітивний, мотиваційно-ціннісний, діяльнісний і рефлексивний компоненти soft skills.

6. Освітнє середовище позашкільного навчального закладу як чинник формування soft skills. Педагогічні умови створення розвивального, безпечного та підтримувального середовища.

7. Форми і методи теоретичної підготовки педагогів до формування наскрізних умінь. Семінари, методичні наради, педагогічні студії, професійні спільноти.

8. Моніторинг та оцінювання рівня сформованості наскрізних умінь у молодших школярів. Критерії, показники, рівні сформованості soft skills, формувальне оцінювання.

Додаткові (варіативні) теми теоретичних занять з урахуванням умов воєнного стану

Додаткові теми рекомендовано включати залежно від безпекової ситуації, контингенту вихованців, кадрового потенціалу закладу та актуальних соціальних викликів.

1. Формування наскрізних умінь молодших школярів у кризових та надзвичайних умовах. Роль soft skills у забезпеченні психологічної адаптації та життєстійкості дітей.

2. Психоемоційний стан дітей в умовах воєнного стану: виклики та педагогічні стратегії підтримки. Наукові підходи до роботи з тривожністю, страхами та емоційним напруженням.

3. Розвиток емоційної грамотності та стресостійкості як ключових soft skills у період війни. Теоретичні засади формування емоційного інтелекту та саморегуляції.

4. Комунікативні навички, емпатія та ненасильницьке спілкування в умовах соціальної нестабільності. Формування культури діалогу та взаємопідтримки серед дітей.

5. Патріотичне та громадянське виховання засобами формування soft skills. Роль позашкільної освіти у розвитку відповідальності, ініціативності та соціальної активності.

6. Інклюзивні підходи до формування наскрізних умінь у дітей, постраждалих від війни. Педагогічні стратегії роботи з внутрішньо переміщеними дітьми та дітьми з особливими освітніми потребами.

7. Цифрові та дистанційні формати позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Можливості розвитку soft skills у змішаному та онлайн-форматі.

8. Педагогічна доброчесність і професійна етика в умовах воєнного часу. Формування ціннісних орієнтацій педагога та вихованців.

9. Професійна стійкість і саморегуляція педагога позашкільної освіти. Запобігання професійному вигоранню та розвиток власних soft skills педагога.

Поділ тем на основні та додаткові забезпечує гнучкість реалізації теоретико-методичних рекомендацій, дозволяє адаптувати їх до умов воєнного стану, освітніх потреб дітей і можливостей конкретного позашкільного навчального закладу, не порушуючи цілісності та наукової логіки освітнього процесу.

Орієнтовні теми практичних занять та тренінгів для педагогів позашкільної освіти

Практичні заняття та тренінги для педагогів позашкільної освіти є ключовою складовою реалізації теоретико-методичних рекомендацій щодо формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів. Їхнє основне призначення полягає у трансформації теоретичних знань у професійні вміння й навички, розвитку педагогічної майстерності, здатності до рефлексії та адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб дітей і сучасних соціальних викликів, зокрема умов воєнного стану.

Практична підготовка педагогів спрямовується на оволодіння ефективними методами, прийомами та технологіями формування soft skills, розвиток власних наскрізних умінь педагогів, а також формування готовності

до створення безпечного, підтримувального та розвивального освітнього середовища у позашкільних навчальних закладах.

Орієнтовний перелік практичних занять і тренінгів

1. Тренінг з ідентифікації та розвитку наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів. Практичне опрацювання понять, визначення ключових soft skills відповідно до вікових особливостей дітей та освітніх програм позашкільних закладів.

2. Практикум з проєктування занять позашкільної освіти, спрямованих на формування soft skills. Розроблення конспектів занять, гурткових програм, тематичних модулів із чітко визначеними очікуваними результатами навчання.

3. Тренінг розвитку комунікативної компетентності педагога позашкільної освіти. Відпрацювання навичок ефективного спілкування, активного слухання, зворотного зв'язку, фасилітації групової роботи.

4. Практичне заняття з формування навичок командної взаємодії та співпраці у дітей. Моделювання групових форм роботи, кооперативного навчання, ігор на взаємодію та партнерство.

5. Тренінг розвитку емоційної компетентності та стресостійкості педагога. Опанування технік емоційної саморегуляції, профілактики професійного вигорання, роботи з тривожністю дітей.

6. Практикум із застосування ігрових та тренінгових технологій у позашкільній освіті. Використання ролевих ігор, симуляцій, командних завдань як засобів розвитку soft skills.

7. Тренінг формування критичного мислення та креативності у молодших школярів. Практичне опрацювання методів проблемного навчання, мозкового штурму, творчих вправ.

8. Практичне заняття з організації безпечного та психологічно комфортного освітнього середовища. Моделювання ситуацій педагогічної підтримки дітей в умовах воєнного стану та соціальної нестабільності.

9. Тренінг з інклюзивних підходів до формування наскрізних умінь. Адаптація методик для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та внутрішньо переміщеними особами.

10. Практикум із використання цифрових інструментів у формуванні soft skills. Опанування онлайн-платформ, інтерактивних сервісів та дистанційних форматів позашкільної освіти.

11. Тренінг з формування оцінювання та педагогічної рефлексії. Практичне застосування методів самооцінювання, взаємооцінювання, ведення педагогічного портфоліо.

12. Практичне заняття з педагогічної добросовісності та етичної взаємодії. Розгляд педагогічних кейсів, формування етичних орієнтирів у професійній діяльності.

13. Тренінг розвитку громадянських і соціальних soft skills у дітей в умовах воєнного стану. Моделювання волонтерських, соціально корисних та патріотично спрямованих активностей.

14. Практикум з аналізу та розв'язання педагогічних ситуацій (case-study). Робота з реальними та змодельованими педагогічними кейсами з практики позашкільної освіти.

15. Підсумковий тренінг професійного зростання педагога позашкільної освіти. Рефлексія, узагальнення досвіду, визначення індивідуальних траєкторій професійного розвитку.

Практичні заняття та тренінги доцільно проводити з використанням інтерактивних форм роботи (робота в малих групах, тренінгові вправи, моделювання ситуацій, рефлексивні кола), що забезпечує активну участь педагогів, формування власних наскрізних умінь та готовність до їх подальшого впровадження в освітню діяльність позашкільних навчальних закладів.

Зміст теоретико-методичних рекомендацій

Зміст теоретико-методичних рекомендацій щодо формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладів побудовано на засадах компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого та дитиноцентрованого підходів, що відповідає сучасним тенденціям розвитку освіти, ідеям Нової української школи НУШ та вимогам чинного законодавства України у сфері освіти.

Зміст рекомендацій спрямований на забезпечення цілісного, системного й поетапного процесу формування наскрізних умінь у молодших школярів, а також на підвищення професійної компетентності педагогічних працівників позашкільної освіти щодо організації освітнього середовища, добору форм, методів і засобів освітньої діяльності з урахуванням вікових, індивідуальних і соціокультурних особливостей дітей, зокрема і в умовах воєнного стану.

Структурно-змістові компоненти рекомендацій

Зміст теоретико-методичних рекомендацій охоплює такі взаємопов'язані компоненти:

1. Теоретичний компонент передбачає:

- розкриття сутності поняття «наскрізні уміння (soft skills)», їх класифікації та значення для особистісного розвитку молодших школярів;
- висвітлення психолого-педагогічних засад формування soft skills у дітей молодшого шкільного віку;
- аналіз нормативно-правових документів, що регламентують діяльність позашкільних навчальних закладів і визначають пріоритети формування ключових та наскрізних умінь;
- обґрунтування методологічних підходів і принципів реалізації процесу формування soft skills у позашкільній освіті.

Теоретичний компонент передбачає розкриття сутності наскрізних умінь (soft skills) як інтегративного результату освітньої діяльності, що охоплює комунікативні, соціальні, емоційні, когнітивні та особистісні характеристики дитини.

Приклад формування комунікативних умінь у молодших школярів розглядається не лише як розвиток мовлення, а як здатність дитини до діалогу, аргументації власної позиції, співпраці в групі та вирішення конфліктних ситуацій у процесі гурткової діяльності.

Теоретичний компонент забезпечує наукову обґрунтованість рекомендацій та формує у студентів та педагогів цілісне уявлення про закономірності розвитку наскрізних умінь у молодших школярів.

2. Методичний компонент включає:

- визначення педагогічних умов ефективного формування наскрізних умінь у позашкільних навчальних закладах;

- характеристику форм організації освітнього процесу (гурткові заняття, проектна діяльність, тренінги, ігрові та творчі форми);
- опис методів і прийомів формування soft skills (інтерактивні, тренінгові, ігрові, проблемно-пошукові, проектні);
- рекомендації щодо інтеграції формування наскрізних умінь у зміст різних напрямів позашкільної освіти.

Методичний компонент визначає педагогічні умови, форми й методи формування soft skills у позашкільній освіті.

Таблиця 4

Відповідність наскрізних умінь формам і методам позашкільної освіти

Наскрізні уміння (soft skills)	Основні форми роботи	Методи і прийоми
Комунікативні	гурткові заняття, тренінги	рольові ігри, дискусії
Командна робота	проектна діяльність	кооперативне навчання
Критичне мислення	тематичні заняття	аналіз ситуацій, кейс-метод
Емоційна саморегуляція	тренінги, ігрові заняття	арт-терапевтичні вправи
Самостійність	індивідуальні завдання	рефлексивні щоденники

Методичний компонент орієнтований на практичну діяльність педагога та забезпечує можливість адаптації рекомендацій до умов конкретного позашкільного навчального закладу.

3. Практично-орієнтований компонент передбачає:

- орієнтовні теми практичних занять і тренінгів для педагогів позашкільної освіти;
- приклади вправ, ситуаційних завдань, кейсів, спрямованих на розвиток комунікативних, соціальних, емоційних і когнітивних soft skills;
- рекомендації щодо створення безпечного, психологічно комфортного освітнього середовища;
- особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану.

Практично-орієнтований компонент забезпечує впровадження рекомендацій у реальну діяльність педагогів.

Приклад практичної вправи.

«Командне рішення» – гуртківцям пропонується спільно вирішити проблемну ситуацію (організація заходу, створення проекту і т.д.), що сприяє розвитку комунікації, відповідальності та співпраці.

Практично-орієнтований компонент забезпечує безпосереднє впровадження теоретико-методичних положень у практику позашкільної освіти.

4. *Діагностико-оцінювальний компонент, який включає:*

- критерії, показники та рівні сформованості наскрізних умінь у молодших школярів;
- методи педагогічної діагностики, формувального оцінювання та рефлексії;
- рекомендації щодо моніторингу результативності освітнього процесу та корекції педагогічної діяльності.

Діагностика сформованості soft skills здійснюється за критеріями, показниками та рівнями.

Таблиця 5

Критерії та показники сформованості наскрізних умінь

Критерій	Показники
Мотиваційний	інтерес до діяльності, ініціативність
Когнітивний	розуміння соціальних норм
Діяльнісний	участь у спільній роботі
Рефлексивний	здатність до самооцінки

Цей компонент спрямований на забезпечення зворотного зв'язку та підвищення якості освітніх результатів.

5. Ціннісно-етичний компонент передбачає:

- дотримання принципів педагогічної та академічної доброчесності;
- формування у дітей і педагогів цінностей відповідальності, взаємоповаги, співпраці та громадянської свідомості;
- виховання патріотизму, соціальної активності та готовності до взаємодії в умовах суспільних викликів.

Логіка реалізації змісту рекомендацій

Зміст теоретико-методичних рекомендацій реалізується поетапно: від засвоєння теоретичних положень і нормативно-правових засад – до практичного застосування методик формування наскрізних умінь та здійснення моніторингу їх сформованості. Така логіка забезпечує системність, послідовність і цілісність освітнього процесу в позашкільних навчальних закладах.

Таблиця 6

**Структурно-логічна модель змісту теоретико-методичних рекомендацій
щодо формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших**

Структурний компонент	Змістове наповнення	Основне призначення у формуванні soft skills
Теоретичні засади	Філософські, психолого-педагогічні та соціально-педагогічні концепції розвитку особистості дитини; компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, аксіологічний та системний підходи; ідеї Нової української школи; сучасні наукові уявлення про сутність, структуру та класифікацію наскрізних умінь (soft skills).	Забезпечують наукове підґрунтя формування наскрізних умінь; визначають концептуальні орієнтири освітнього процесу та узгодженість методичних рішень із сучасними освітніми парадигмами.
Методичні підходи і принципи	Компетентнісний, інтегративний, контекстний, проєктний підходи; принципи дитиноцентризму, варіативності, практичної спрямованості, партнерської взаємодії, безпечного освітнього середовища (з урахуванням умов воєнного стану), педагогічної підтримки та наступності.	Забезпечують методичну доцільність і педагогічну ефективність процесу формування soft skills; сприяють адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб дітей та умов позашкільної освіти.
Практичні форми та методи	Інтерактивні заняття, тренінги, рольові та ділові ігри, гурткова й проєктна діяльність, STEAM-активності, соціальні та волонтерські ініціативи, ситуаційні вправи, групова робота, кейс-метод; використання цифрових освітніх ресурсів та дистанційних форм роботи.	Забезпечують практичне формування та розвиток комунікативних, соціальних, емоційно-вольових, креативних і громадянських умінь молодших школярів у діяльнісному форматі.
Діагностика і	Критерії, показники та рівні	Дають змогу визначити

оцінювання	сформованості наскрізних умінь; спостереження, педагогічна діагностика, анкетування, самооцінювання, портфоліо досягнень, аналіз продуктів діяльності; формувальне оцінювання без рейтингового тиску.	динаміку сформованості soft skills, своєчасно виявляти труднощі та коригувати освітній процес відповідно до індивідуальних особливостей дітей.
Рефлексія та корекція	Педагогічна й учнівська рефлексія, обговорення результатів діяльності, аналіз досягнень і труднощів, корекція методів і форм роботи; планування подальшої освітньої траєкторії розвитку наскрізних умінь.	Забезпечують усвідомлення результатів навчально-виховної діяльності, підвищують мотивацію до саморозвитку та сприяють сталому формуванню soft skills.

Отже, зміст теоретико-методичних рекомендацій є науково обґрунтованою, структурованою системою теоретичних положень і практичних настанов, спрямованих на ефективне формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у закладах позашкільної освіти, що відповідає сучасним освітнім вимогам, соціальним викликам та умовам воєнного стану.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Теоретико-методологічні засади формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів

Формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів є однією з пріоритетних проблем сучасної педагогічної науки та освітньої практики, що зумовлено трансформаційними процесами в системі освіти, переходом до компетентнісної парадигми та реалізацією положень концепції Нової української школи. У цьому контексті особливого значення набуває теоретико-методологічне осмислення феномену soft skills, визначення його сутності, структури, закономірностей формування та педагогічних умов реалізації в освітньому середовищі позашкільної освіти.

1.1. Сутність і зміст поняття «наскрізні уміння (soft skills)»

У сучасному науковому дискурсі наскрізні уміння (soft skills) розглядаються як інтегрований комплекс соціально-комунікативних, емоційно-вольових, когнітивних та особистісних умінь, що забезпечують успішну соціалізацію, ефективну взаємодію з іншими людьми, здатність до саморегуляції, критичного мислення, творчого розв'язання проблем і адаптації до змінних умов життєдіяльності.

Таблиця 7

Структура наскрізних умінь (soft skills) молодших школярів

Група умінь	Змістова характеристика	Приклади проявів у діяльності
Соціально-комунікативні	Здатність до ефективної взаємодії, співпраці, діалогу	робота в групі, уміння слухати, домовлятися
Емоційно-вольові	Усвідомлення емоцій, саморегуляція, відповідальність	контроль емоцій, наполегливість, доведення справи до кінця
Когнітивні	Критичне, логічне, творче мислення	аналіз ситуацій, пошук рішень, висування ідей
Особистісні	Самооцінка, ініціативність, автономність	самостійний вибір, прийняття рішень

Відповідно до положень Державного стандарту початкової освіти, наскрізні уміння мають універсальний характер і формуються впродовж усього освітнього процесу незалежно від предметного змісту [1]. До ключових soft skills, актуальних для молодшого шкільного віку, належать:

- уміння спілкуватися державною мовою та співпрацювати в групі;
- емоційна компетентність і саморегуляція;
- критичне й творче мислення;
- ініціативність і відповідальність;

- здатність до навчання впродовж життя.

Позашкільна освіта, на відміну від формалізованого шкільного навчання, створює сприятливі умови для розвитку зазначених умінь завдяки варіативності програм, добровільності участі, практико-орієнтованій та ігровій діяльності.

1.2. Методологічні підходи до формування soft skills у молодших школярів

Теоретико-методологічною основою формування наскрізних умінь у молодших школярів виступає сукупність взаємопов'язаних наукових підходів, що визначають зміст, методи та організаційні форми освітньої діяльності у позашкільних закладах.

Провідним є компетентнісний підхід, відповідно до якого результатом освіти виступає не лише засвоєння знань, а сформованість здатності застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях. Саме цей підхід закладено в основу концепції НУШ і Закону України «Про позашкільну освіту» [2].

Не менш значущим є діяльнісний підхід, який передбачає формування soft skills через активну діяльність дитини — участь у проєктах, іграх, тренінгах, творчих і соціально значущих заходах. У межах цього підходу розвиток умінь відбувається не декларативно, а в процесі виконання практичних завдань.

Особистісно орієнтований підхід забезпечує врахування індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей і потреб молодших школярів, що є особливо важливим у позашкільній освіті, де дитина виступає активним суб'єктом освітнього процесу.

Доповнює зазначені підходи соціокультурний підхід, який акцентує увагу на формуванні soft skills у контексті соціальної взаємодії, культурних цінностей, громадянської відповідальності та національної ідентичності, особливо актуальних в умовах сучасних суспільних викликів і військового стану.

Таблиця 8

Методологічні підходи до формування soft skills

Підхід	Педагогічна сутність	Реалізація в позашкільній освіті
Компетентнісний	Орієнтація на результат	формування умінь через практичну діяльність
Діяльнісний	Навчання через дію	проєкти, ігри, тренінги
Особистісно орієнтований	Урахування індивідуальних особливостей	варіативні завдання
Соціокультурний	Взаємодія з соціумом	волонтерські, громадські ініціативи

1.3. Психолого-педагогічні передумови формування soft skills у молодшому шкільному віці

Молодший шкільний вік є сензитивним періодом для розвитку соціально-комунікативних і емоційно-вольових умінь. У цей період активно формуються:

- навички співпраці та взаємодії з однолітками;
- здатність до самоконтролю та рефлексії;
- первинні навички відповідальності та самостійності;
- готовність до прийняття правил і норм колективної діяльності.

Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що ефективність формування soft skills значною мірою залежить від емоційно безпечного освітнього середовища, позитивного педагогічного впливу та організації діяльності, орієнтованої на успіх і підтримку дитини.

Вікові психолого-педагогічні передумови:

- молодший шкільний вік
- потреба у спілкуванні
- формування емоційної сфери
- розвиток саморегуляції
- готовність до соціальної взаємодії

Позашкільні навчальні заклади, завдяки гнучкості програм і неформальному характеру взаємодії, мають значний потенціал для створення такого середовища, що відповідає віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів.

1.4. Педагогічні умови формування наскрізних умінь у позашкільній освіті

На основі теоретичного аналізу можна визначити такі ключові педагогічні умови формування soft skills у молодших школярів у системі позашкільної освіти:

- системність і цілеспрямованість педагогічного впливу;
- інтеграція soft skills у зміст гурткової та проектної діяльності;
- використання інтерактивних, ігрових та тренінгових методів навчання;
- забезпечення партнерської взаємодії між педагогом і дитиною;
- регулярний моніторинг і рефлексія результатів діяльності.

Реалізація зазначених умов сприяє не лише формуванню окремих умінь, а й розвитку цілісної, соціально активної, відповідальної та компетентної особистості молодшого школяра.

Таким чином, теоретико-методологічні засади формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів базуються на сучасних педагогічних підходах, нормативно-правових документах та психолого-педагогічних закономірностях розвитку дитини. Позашкільна освіта виступає

ефективним середовищем для реалізації компетентнісного підходу, забезпечуючи умови для гармонійного розвитку особистості та підготовки дітей до активної участі в суспільному житті.

Авторська модель формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у системі позашкільної освіти

1. Цільовий блок

Мета: формування соціально активної, емоційно стійкої, комунікативно компетентної особистості молодшого школяра.

2. Теоретико-методологічний блок

- компетентнісний підхід;
- діяльнісний підхід;
- особистісно орієнтований підхід;
- соціокультурний підхід.

3. Змістовий блок

Формування:

- комунікативних;
- емоційно-вольових;
- когнітивних;
- особистісних soft skills.

4. Процесуально-діяльнісний блок

Ігрові методи

Проектна діяльність

Тренінги

Рольові ігри

Кейс-методи

5. Діагностико-рефлексивний блок

- критерії (мотиваційний, діяльнісний, поведінковий);
- показники;
- рівні (низький, середній, високий);
- самооцінка та педагогічне спостереження.

6. Результативний блок

Сформовані soft skills, здатність до:

- співпраці;
- саморегуляції;
- відповідального вибору;
- адаптації до соціальних викликів (у т.ч. в умовах військового стану).

Рис. 2. Схематичне узагальнення моделі

Запропоновані таблиці, схеми та авторська модель дозволяють системно осмислити процес формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів і забезпечують науково-методичну цілісність змістового модуля.

Додатковий матеріал до модуля 1. Сутність, структура та класифікація наскрізних умінь (soft skills) у контексті Нової української школи та позашкільної освіти

1. Сутність поняття «наскрізні уміння (soft skills)» в сучасній освітній парадигмі

У сучасному освітньому просторі поняття «наскрізні уміння» (soft skills) розглядається як ключовий компонент компетентнісної моделі освіти, що відображає здатність особистості ефективно діяти в різноманітних життєвих, навчальних і соціальних ситуаціях. На відміну від предметних знань і спеціальних умінь (hard skills), наскрізні уміння мають надпредметний характер, формуються у процесі різних видів діяльності та забезпечують інтеграцію знань, досвіду й ціннісних орієнтацій учнів [2; 5].

У контексті початкової освіти soft skills набувають особливого значення, оскільки саме в молодшому шкільному віці закладаються основи соціальної поведінки, комунікативної культури, емоційної саморегуляції та навчальної автономії. Згідно з концептуальними положеннями Нової української школи, наскрізні уміння виступають фундаментом для формування ключових компетентностей і мають розвиватися системно, послідовно та безперервно у всіх освітніх середовищах, зокрема й у позашкільній освіті [5].

Таким чином, у межах даних методичних рекомендацій наскрізні уміння (soft skills) трактуються як інтегративні особистісні утворення молодшого школяра, що поєднують соціальні, комунікативні, емоційно-вольові та когнітивні характеристики і забезпечують успішну взаємодію дитини з навколишнім світом.

2. Наскрізні уміння у нормативному полі Нової української школи

Державний стандарт початкової освіти визначає наскрізні уміння як обов'язковий результат освітнього процесу, що реалізується через усі освітні галузі та види діяльності учнів [3]. У нормативних документах НУШ наголошується на необхідності формування таких умінь, як:

- уміння спілкуватися державною мовою;
- здатність до співпраці та командної роботи;
- ініціативність і відповідальність;
- критичне та системне мислення;
- уміння вчитися впродовж життя;
- соціальна й громадянська активність.

Особливістю підходу НУШ є інтеграція наскрізних умінь у зміст навчання та виховання, що передбачає їх розвиток не через окремі навчальні курси, а через діяльнісний, особистісно орієнтований та партнерський підходи до організації освітнього процесу [6].

3. Потенціал позашкільної освіти у формуванні soft skills молодших школярів

Закон України «Про позашкільну освіту» визначає позашкільну освіту як складову системи безперервної освіти, спрямовану на всебічний розвиток особистості, її здібностей, соціальних і громадянських компетентностей [4]. На відміну від формалізованого шкільного навчання, позашкільна освіта ґрунтується на принципах добровільності, варіативності, практичної спрямованості та суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що створює унікальні умови для формування наскрізних умінь.

Гурткова, проєктна, творча та ігрова діяльність у позашкільних навчальних закладах сприяє розвитку:

- комунікативних умінь у процесі спільної діяльності;
- соціальної відповідальності та лідерства;
- емоційного інтелекту й саморегуляції;
- здатності до самостійного прийняття рішень.

Таким чином, позашкільна освіта виступає ефективним середовищем практичної реалізації положень НУШ щодо формування soft skills у молодших школярів.

4. Структура наскрізних умінь молодших школярів

На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень та нормативних документів доцільно виокремити таку структуру наскрізних умінь молодших школярів:

- Соціально-комунікативний компонент, що охоплює уміння спілкуватися, співпрацювати, аргументувати власну позицію та слухати інших [1; 7].

- Емоційно-вольовий компонент, який включає емоційну саморегуляцію, здатність до подолання труднощів, наполегливість і відповідальність [12].

- Когнітивний компонент, що передбачає розвиток критичного мислення, креативності, здатності до аналізу та розв'язання проблемних ситуацій [8].

- Рефлексивно-оцінювальний компонент, який проявляється у здатності до самооцінювання, усвідомлення власних досягнень і планування подальшого розвитку.

Інтегративний характер soft skills формуються у взаємодії навчальної, виховної та розвивальної діяльності в умовах позашкільної освіти.

Таблиця 9

Структура наскрізних умінь (soft skills) молодших школярів у контексті НУШ і позашкільної освіти

Компонент наскрізних умінь	Змістова характеристика	Прояви у позашкільній діяльності
Соціально-комунікативний	Здатність до ефективної взаємодії, спілкування, співпраці, аргументації власної позиції	Робота в групах і командах; участь у гурткових обговореннях; презентація результатів діяльності
Емоційно-вольовий	Уміння керувати емоціями, долати труднощі, відповідально ставитися до діяльності	Самоконтроль у колективній роботі; подолання невдач у проєктах; розвиток наполегливості
Когнітивний	Здатність до критичного й творчого мислення, аналізу інформації, прийняття рішень	Розв'язання проблемних ситуацій; виконання творчих і дослідницьких завдань; участь у проєктній діяльності
Рефлексивно-оцінювальний	Усвідомлення власних досягнень, самооцінювання, прагнення до саморозвитку	Рефлексивні бесіди; самоаналіз виконаної роботи; формування портфоліо досягнень

НАСКРІЗНІ УМІННЯ (SOFT SKILLS)

Рис. 3 Наскрізні вміння

Рисунок відображає інтегративний характер soft skills, що формуються у взаємодії знавчальною, виховною та розвивальною діяльністю в умовах позашкільної освіти.

5. Класифікація наскрізних умінь у системі позашкільної освіти

З урахуванням специфіки позашкільної освіти наскрізні вміння доцільно класифікувати за функціонально-змістовим критерієм:

- комунікативні (усне й невербальне спілкування, діалог, аргументація);
- соціальні (співпраця, відповідальність, лідерство, громадянська активність);
- особистісні (саморегуляція, мотивація, адаптивність, стресостійкість);
- когнітивні (критичне мислення, творчість, проблемне мислення).

Така класифікація дозволяє педагогам позашкільних навчальних закладів цілеспрямовано добирати форми, методи та засоби освітньої діяльності для формування конкретних груп наскрізних умінь.

Наскрізні вміння (soft skills) у контексті Нової української школи та позашкільної освіти є базовою складовою особистісного розвитку молодшого школяра. Їх сутність, структура та класифікація визначають теоретико-методологічні орієнтири для подальшого розроблення психолого-педагогічних умов і методик формування soft skills, що буде розкрито в наступних змістових модулях методичних рекомендацій.

Список використаної літератури

1. OECD. Skills for Social Progress: The Power of Social and Emotional Skills. Paris : OECD Publishing, 2015.
2. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris, 2017.
3. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : науково-методичний посібник. Київ : Либідь, 2017. 304 с.
4. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у початковій освіті: теоретичні засади і практика реалізації. Київ : Видавничий дім «Слово», 2018. 304 с.
5. Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Офіційний вісник України. 2018. № 19.
6. Закон України «Про позашкільну освіту». Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38–39. Ст. 380.
7. Концепція Нової української школи / М-во освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційні аспекти розвитку. Київ : Грамота, 2017. 448 с.
10. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2018. 160 с.
11. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ : Освіта, 2020. 192 с.
12. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
13. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 № 1841-III (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).
14. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник. Київ : Грамота, 2019. 504 с.
15. Савченко О. Я. Початкова освіта: сучасні виклики і перспективи розвитку. Київ : Педагогічна думка, 2019. 256 с.
16. Сисоєва С. О. Освітні технології у сучасній школі : навч.-метод. посіб. Київ : Університетська книга, 2021. 256 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Психолого-педагогічні та організаційно-методичні умови формування soft skills у позашкільних навчальних закладах

Формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у системі позашкільної освіти є складним багатокомпонентним процесом, що потребує створення спеціальних психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов. Саме ці умови забезпечують цілісність, системність і результативність розвитку соціально-комунікативних, емоційно-вольових, когнітивних і громадянських умінь дітей молодшого шкільного віку [1; 4].

Позашкільні навчальні заклади, відповідно до Закону України «Про позашкільну освіту», мають унікальні можливості для реалізації компетентнісного підходу, оскільки їх діяльність ґрунтується на принципах добровільності, варіативності, практичної спрямованості та індивідуалізації освітнього процесу [2].

2.1. Психолого-педагогічні умови формування soft skills у молодших школярів

Психолого-педагогічні умови є базовим чинником ефективного формування soft skills, оскільки вони визначають характер взаємодії між педагогом і дитиною, емоційний клімат освітнього середовища та внутрішню мотивацію учнів до навчальної діяльності [3].

До ключових психолого-педагогічних умов належать:

- урахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей молодших школярів;
- створення безпечного, підтримувального та емоційно сприятливого освітнього середовища;
- формування позитивної навчальної мотивації та ціннісного ставлення до співпраці;
- розвиток суб'єктності дитини та її залучення до активної взаємодії [5].

Особливої актуальності ці умови набувають в умовах воєнного стану, коли позашкільна освіта виконує не лише освітню, а й стабілізаційну, компенсаторну та психоемоційну функцію. У цей період розвиток soft skills тісно пов'язаний із формуванням емоційної стійкості, саморегуляції, здатності до адаптації та конструктивної комунікації [6].

Психолого-педагогічні умови формування soft skills у молодших школярів

Психолого-педагогічна умова	Зміст характеристики	Результат формування soft skills
Урахування вікових особливостей	Орієнтація на пізнавальні, емоційні та соціальні потреби дітей	Розвиток саморегуляції, мотивації
Емоційно безпечне середовище	Підтримка, довіра, прийняття	Емпатія, емоційний інтелект
Суб'єкт-суб'єктна взаємодія	Партнерство педагога й учня	Комунікація, співпраця
Позитивна мотивація	Ситуації успіху, заохочення	Ініціативність, відповідальність

2.2. Організаційно-методичні умови формування soft skills у позашкільних навчальних закладах

Організаційно-методичні умови забезпечують практичну реалізацію психолого-педагогічних засад формування soft skills та визначають структуру, зміст і форми освітньої діяльності у позашкільних навчальних закладах [7].

До основних організаційно-методичних умов належать:

- інтеграція компетентнісного підходу у зміст гурткової роботи;
- використання активних та інтерактивних форм навчання;
- поєднання індивідуальної, групової та колективної діяльності;
- системне методичне супроводження педагогів [8].

Особливе значення має застосування проєктної, ігрової, тренінгової діяльності, які сприяють формуванню навичок співпраці, критичного мислення, відповідального прийняття рішень та креативності.

Організаційно-методичні умови формування soft skills

Умова	Зміст	Soft skills, що формуються
Компетентнісна спрямованість	Орієнтація на результат діяльності	Самостійність, відповідальність
Інтерактивні методи	Тренінги, рольові ігри, кейси	Комунікація, співпраця
Проектна діяльність	Реалізація групових проєктів	Лідерство, критичне мислення
Методичний супровід	Консультації, семінари	Професійна майстерність педагога

2.3. Роль педагога позашкільної освіти у формуванні soft skills

Педагог позашкільної освіти виступає ключовою фігурою у процесі формування наскрізних умінь молодших школярів. Його професійна діяльність спрямована не лише на передачу знань, а й на організацію освітнього середовища, що стимулює розвиток особистісних і соціальних якостей дитини [9].

У сучасних умовах педагог виконує функції фасилітатора, наставника та модератора освітнього процесу, забезпечуючи активну участь дітей у навчально-пізнавальній діяльності та формування їхньої життєвої компетентності [10].

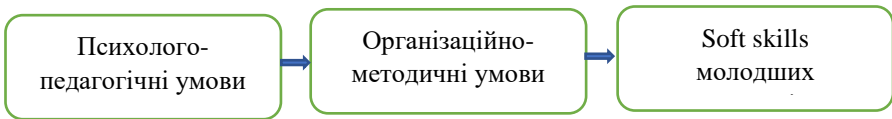

Рис. 4 Взаємозв'язок психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов формування soft skills

Додатковий матеріал до модуля 2. Психолого-педагогічні механізми, методи та форми формування soft skills у молодших школярів у позашкільному освітньому середовищі

1. Психолого-педагогічні механізми формування soft skills у молодшому шкільному віці

Формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів є складним багаторівневим процесом, що ґрунтується на закономірностях психічного розвитку дитини та особливостях організації освітнього середовища. У молодшому шкільному віці відбувається інтенсивний розвиток пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки, що створює сприятливі передумови для формування комунікативних, соціальних і особистісних умінь [1; 7].

До провідних психолого-педагогічних механізмів формування soft skills у позашкільному освітньому середовищі належать:

- механізм соціальної взаємодії, який забезпечує засвоєння норм співпраці, партнерства та взаємної відповідальності в процесі колективної діяльності [6];
- механізм емоційного переживання, що сприяє розвитку емпатії, емоційної чутливості та здатності до саморегуляції [1];
- механізм діяльнісного досвіду, який передбачає формування умінь через практичну участь дитини в різних видах гурткової та проєктної діяльності [7];
- рефлексивний механізм, спрямований на усвідомлення дитиною власних дій, досягнень і труднощів, формування адекватної самооцінки [8].

Зазначені механізми реалізуються найбільш ефективно саме в умовах позашкільної освіти, де освітній процес має менш формалізований характер і ґрунтується на принципах добровільності та активної участі дітей.

2. Психолого-педагогічні умови формування soft skills у позашкільному середовищі

Ефективність формування наскрізних умінь у молодших школярів залежить від створення комплексу психолого-педагогічних умов, що забезпечують цілісність і системність освітнього впливу. До таких умов належать:

- створення безпечного та підтримувального освітнього середовища, у якому дитина відчуває психологічний комфорт і впевненість у власних можливостях [12];
- урахування вікових та індивідуальних особливостей розвитку молодших школярів у процесі добору змісту й форм діяльності [7];
- організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії між педагогом і вихованцями, що відповідає принципам педагогіки партнерства, задекларованим у НУШ [5];
- інтеграція навчальної, виховної та розвивальної функцій позашкільної освіти з метою формування цілісного досвіду соціальної взаємодії [4].

У зазначених умовах педагог позашкільного навчального закладу виступає не лише носієм знань, а й фасилітатором, наставником і організатором освітнього процесу.

3. Методи формування soft skills у позашкільних навчальних закладах

Добір методів формування наскрізних умінь у позашкільній освіті має відповідати діяльнісному та компетентнісному підходам. Найбільш ефективними у роботі з молодшими школярами є:

- інтерактивні методи навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, дискусії), що сприяють розвитку комунікативних і соціальних умінь [6];
- ігрові методи (рольові, сюжетно-рольові, ділові ігри), які забезпечують емоційне залучення дітей і формування соціальних моделей поведінки [7];
- тренінгові методи, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту, саморегуляції та навичок співпраці [1];
- проєктні методи, що дозволяють інтегрувати знання й уміння у процесі розв'язання практично значущих завдань [9].

Застосування зазначених методів забезпечує активну позицію дитини в освітньому процесі та сприяє формуванню позитивного досвіду соціальної взаємодії.

4. Форми організації діяльності з формування soft skills

Форми організації освітнього процесу в позашкільних навчальних закладах відіграють важливу роль у розвитку наскрізних умінь. До найбільш результативних форм належать:

- гурткові заняття з елементами інтерактивної взаємодії;
- колективні та групові творчі справи;
- проєктна та дослідницька діяльність;
- тренінги, майстер-класи, творчі лабораторії;
- рефлексивні заняття та обговорення результатів діяльності.

Зазначені форми дозволяють забезпечити варіативність освітнього процесу та адаптацію його до потреб і можливостей молодших школярів [6; 8].

Психолого-педагогічні механізми, методи та форми формування soft skills у молодших школярів у позашкільному освітньому середовищі становлять цілісну систему, спрямовану на розвиток соціально-комунікативних, емоційно-вольових і когнітивних умінь дітей. Реалізація цієї системи в умовах позашкільної освіти забезпечує наступність і практичну спрямованість формування наскрізних умінь, що є необхідною умовою успішної соціалізації та особистісного зростання молодших школярів [2; 5; 9].

Список використаної літератури

- OECD. Education 2030: The Future of Education and Skills. Paris, 2019.
- UNESCO. Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives. Paris : UNESCO, 2015. 68 p.
- Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання. Київ : Либідь, 2017.
- Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у початковій освіті. Київ : Літера ЛТД, 2018.
- Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. Київ : Наш формат, 2019. 512 с.
- Державний стандарт початкової освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п> (дата звернення: 30.01.2026).
- Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 30.01.2026).
- Закон України «Про позашкільну освіту» від 22.06.2000 № 1841-III (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14> (дата звернення: 30.01.2026).
- Ковальчук В. І. Проєктна діяльність у закладах освіти: методика і практика. Львів : Світ, 2020. 216 с.
- Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. Л. Гриневич. Київ : МОН України, 2016. 40 с.
- Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання. Київ : Освіта, 2020.

Психолого-педагогічний супровід дітей в умовах воєнного стану / за ред. І. Бега. Київ, 2023.

Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник. Київ : Грамота, 2019. 504 с.

Сисоєва С. О. Освітні технології у сучасній школі. Київ : Університетська книга, 2021.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3

Методика формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у гуртковій та проєктній діяльності

Сучасні трансформації освітнього простору, зумовлені впровадженням компетентнісного підходу та ідеями Нової української школи, актуалізують необхідність розроблення й упровадження ефективної методики формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у системі позашкільної освіти. Особливе значення в цьому контексті має гурткова та проєктна діяльність, яка створює природні умови для розвитку соціально-комунікативних, особистісних і громадянських компетентностей дітей [1; 3].

Методика формування soft skills у позашкільних навчальних закладах розглядається як цілісна система взаємопов'язаних цілей, змісту, форм, методів і засобів освітньої діяльності, спрямованих на поетапний розвиток наскрізних умінь молодших школярів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей [4].

3.1. Концептуальні засади методики формування soft skills у гуртковій діяльності

Гурткова діяльність у позашкільних навчальних закладах характеризується добровільністю участі, варіативністю змісту, практичною спрямованістю та можливістю реалізації індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Саме ці особливості створюють сприятливі умови для формування таких soft skills, як комунікація, співпраця, відповідальність, ініціативність, креативність та емоційний інтелект [2; 5].

Методика формування наскрізних умінь у гуртковій діяльності ґрунтується на таких концептуальних засадах:

- компетентнісний та діяльнісний підходи;
- особистісно орієнтована педагогіка;
- принципи партнерства, співтворчості та педагогіки підтримки;
- інтеграція навчальної, виховної та розвивальної функцій

позашкільної освіти [6].

У практиці гурткової роботи це реалізується через активне залучення дітей до колективних форм діяльності, створення ситуацій вибору, відповідальності за результат спільної справи, а також через організацію рефлексивного осмислення власного досвіду.

Таблиця 11

Відповідність гурткових форм діяльності та наскрізних умінь

Форми діяльності	гурткової	Провідні soft skills
Групові ігри		Комунікація, співпраця
Творчі завдання		Креативність, ініціативність

Колективні проєкти	Відповідальність, лідерство
Рефлексивні вправи	Самооцінка, саморегуляція

3.2. Проектна діяльність як ефективний засіб формування soft skills

Проектна діяльність у позашкільній освіті виступає одним із найрезультативніших засобів формування наскрізних умінь, оскільки вона передбачає інтеграцію знань, умінь і досвіду практичної діяльності учнів у процесі розв'язання значущих для них проблем [7].

Участь молодших школярів у проектній діяльності сприяє розвитку таких soft skills:

- уміння працювати в команді;
- критичне та системне мислення;
- навички планування й організації діяльності;
- лідерські якості та відповідальність;
- комунікативна культура та здатність до аргументації [8].

Методика реалізації проектної діяльності передбачає поетапну організацію роботи: від визначення проблеми та формулювання мети проєкту до презентації результатів і рефлексії.

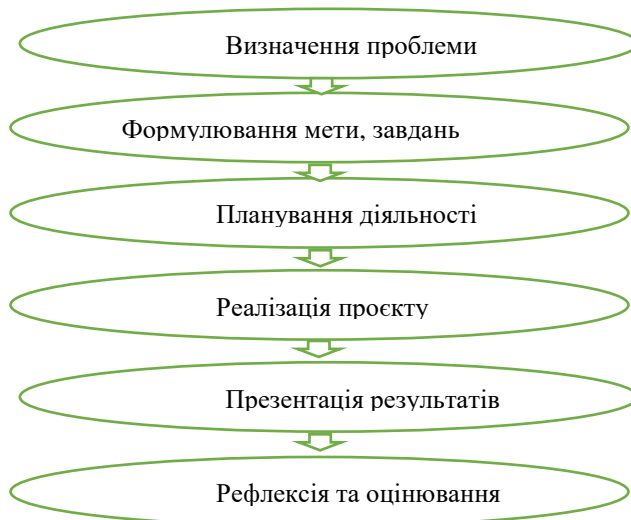

Рис. 5 Етапи реалізації проектної діяльності в позашкільній освіті

Педагог у цьому процесі виконує функції фасилітатора й наставника, спрямовуючи діяльність дітей, але не підмінюючи їхню ініціативу [9].

3.3. Методи і форми формування soft skills у гуртковій та проєктній діяльності

Ефективність методики формування наскрізних умінь у позашкільній освіті значною мірою залежить від добору адекватних методів і форм роботи з молодшими школярами. До найбільш результативних належать:

- інтерактивні методи (робота в малих групах, мозковий штурм, рольові ігри);
- тренінгові вправи на розвиток комунікації та емоційного інтелекту;
- ігрові та сюжетно-рольові технології;
- творчі завдання та мініпроєкти;
- рефлексивні бесіди та самооцінювання [10; 11].

Орієнтовний розподіл часу на формування soft skills у гуртковій діяльності

Практична діяльність – 45 %
Теоретична – 25 %
Самостійна – 15 %
Рефлексія – 15 %

Таблиця 12

Методи формування soft skills у позашкільній освіті

Метод	Розвивальні можливості
Мозковий штурм	Критичне та творче мислення
Рольові ігри	Комунікація, емпатія
Тренінгові вправи	Саморегуляція, співпраця
Мініпроєкти	Відповідальність, ініціативність

Застосування зазначених методів забезпечує активну позицію дитини в освітньому процесі, сприяє розвитку її автономності та формуванню позитивного досвіду соціальної взаємодії.

3.4. Особливості реалізації методики в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану методика формування soft skills у позашкільній освіті набуває додаткового соціально-психологічного значення. Гурткова та проєктна діяльність стають важливими інструментами психоемоційної стабілізації дітей, формування стресостійкості, взаємопідтримки та громадянської відповідальності [12].

У цей період особливу увагу слід приділяти розвитку таких soft skills, як емоційна саморегуляція, адаптивність, здатність до співпереживання, ненасильницька комунікація та соціальна згуртованість. Методика має бути гнучкою, безпечною та орієнтованою на підтримку дитини, що відповідає сучасним підходам до гуманістичної освіти [13].

Отже, методика формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у гуртковій та проєктній діяльності є цілісною педагогічною системою, що поєднує концептуальні засади, різноманітні форми та методи роботи, а також ураховує сучасні соціальні виклики. Її реалізація в умовах позашкільної освіти забезпечує не лише розвиток ключових життєвих умінь дітей, а й сприяє їхній успішній соціалізації та особистісному зростанню.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання. Київ : Либідь, 2017.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018.
3. Державний стандарт початкової освіти : затв. наказом МОН України № 41 від 22.01.2018.
4. Закон України «Про позашкільну освіту». Відомості Верховної Ради України. 2011.
5. Концепція Нової української школи. Київ : МОН України, 2016.
6. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання. Київ : Освіта, 2020.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. Київ : Грамота, 2019.
8. Сисоєва С. О. Освітні технології у сучасній школі. Київ : Університетська книга, 2021.
9. OECD. Education 2030: The Future of Education and Skills. Paris, 2019.
10. Шиян Р. Б. Проєктна діяльність у початковій школі. Львів : Світ, 2020.
12. Психолого-педагогічний супровід дітей в умовах воєнного стану / за ред. І. Д. Беґа. Київ, 2023.
13. UNESCO. Education in Emergencies. Paris, 2022.

Зміст практичної діяльності педагогів позашкільних навчальних закладів у процесі формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів

Практична діяльність педагогів позашкільних навчальних закладів у контексті формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів має системний, цілеспрямований і поетапний характер та ґрунтується на інтеграції навчальної, виховної й розвивальної складових освітнього процесу. Її зміст визначається сучасними вимогами компетентнісної освіти, положеннями Концепції Нової української школи, Державного стандарту початкової освіти та специфікою позашкільної освітньої діяльності [1; 3; 5].

1. Цільова спрямованість практичної діяльності педагогів

Основною метою практичної діяльності педагогів позашкільної освіти є створення педагогічно доцільних умов для цілісного розвитку особистості молодшого школяра через систематичне формування ключових наскрізних умінь, необхідних для успішної соціалізації, навчання та життєдіяльності.

До пріоритетних завдань практичної діяльності педагогів належать:

- розвиток комунікативних умінь і культури взаємодії;
- формування навичок командної роботи та співпраці;
- виховання відповідальності, самостійності та ініціативності;
- розвиток критичного й творчого мислення;
- формування емоційного інтелекту та навичок саморегуляції;
- сприяння усвідомленню дитиною власного досвіду та результатів

діяльності [2; 6].

2. Основні напрями практичної діяльності педагогів

Зміст практичної діяльності педагогів позашкільних навчальних закладів реалізується за такими взаємопов'язаними напрямками:

2.1. Організаційно-педагогічний напрям

Передбачає:

- проектування змісту гурткових занять з урахуванням розвитку soft skills;
- добір форм і методів роботи відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- створення безпечного, психологічно комфортного та партнерського освітнього середовища;
- забезпечення добровільності участі та свободи вибору видів діяльності.

2.2. Навчально-діяльнісний напрям

Реалізується через:

- залучення дітей до практико-орієнтованих завдань;
- організацію колективних і групових форм роботи;
- впровадження проєктної, ігрової та дослідницької діяльності;

- використання інтерактивних і тренінгових технологій [7; 11].

2.3. Рефлексивно-оцінювальний напрям охоплює:

- організацію рефлексивних бесід і обговорень;
- формування навичок самооцінювання та взаємооцінювання;
- аналіз досягнень і труднощів у процесі діяльності;
- підтримку позитивної мотивації до саморозвитку.

3. *Зміст практичної діяльності педагогів у гуртковій роботі*

У гуртковій діяльності практична робота педагога спрямована на організацію освітнього процесу як простору активної соціальної взаємодії. Педагог виконує ролі наставника, фасилітатора, партнера та координатора діяльності дітей.

Основні види практичної діяльності педагога в гуртку:

- організація командних ігор та вправ;
- моделювання соціальних ситуацій і рольових взаємодій;
- залучення дітей до творчих завдань і мініпроектів;
- створення ситуацій вибору та відповідальності за спільний

результат;

- стимулювання ініціативності й самостійності дітей [6; 10].

4. *Зміст практичної діяльності педагогів у проєктній діяльності*

Проєктна діяльність є ключовим інструментом реалізації практичної складової методики формування soft skills. Зміст діяльності педагога в цьому процесі включає:

- ініціювання та супровід дитячих проєктів;
- допомогу у формулюванні мети й завдань проєкту;
- організацію командної взаємодії;
- консультування та педагогічну підтримку;
- організацію презентації результатів і рефлексії.

Таблиця 13

Відповідність етапів проєктної діяльності та сформованих soft skills

Етапи проєкту	Основні види діяльності	Soft skills
Планування	Обговорення ідей, розподіл ролей	Комунікація, співпраця
Реалізація	Виконання завдань	Відповідальність, самостійність
Презентація	Захист результатів	Публічні виступи, впевненість
Рефлексія	Самооцінка, аналіз	Критичне мислення, емоційна грамотність

5. *Особливості практичної діяльності педагогів в умовах воєнного стану*

В умовах воєнного стану зміст практичної діяльності педагогів позашкільних закладів набуває посиленої соціально-психологічної спрямованості. Педагог зосереджується на:

- забезпеченні психоемоційної підтримки дітей;
- розвитку навичок стресостійкості та адаптивності;
- формуванні культури ненасильницької комунікації;
- вихованні почуття взаємодопомоги й громадянської відповідальності [12; 13].

Рис. 6. Зміст практичної діяльності педагога позашкільного закладу

Отже, зміст практичної діяльності педагогів позашкільних навчальних закладів у процесі формування наскрізних умінь у молодших школярів є багатовимірним і системним. Його ефективна реалізація забезпечує гармонійний розвиток дитини, формування життєво важливих soft skills та створює умови для успішної соціалізації й особистісного зростання в сучасному суспільстві.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : науково-методичний посібник. Київ : Либідь, 2017. 304 с.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 160 с.
3. Державний стандарт початкової освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. Офіційний вісник України. 2018. № 19.
4. Закон України «Про позашкільну освіту». Відомості Верховної Ради України. 2011. № 38–39. Ст. 380.
5. Концепція Нової української школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
6. Пометун О. І. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика. Київ : Освіта, 2020. 192 с.
7. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підручник. Київ : Грамота, 2019. 504 с.
8. Сисоева С. О. Освітні технології у сучасній школі : навчально-методичний посібник. Київ : Університетська книга, 2021. 256 с.
9. OECD. Education 2030: The Future of Education and Skills. Paris : OECD Publishing, 2019. 28 p.
10. Шиян Р. Б. Проектна діяльність у початковій школі : методичний посібник. Львів : Світ, 2020. 144 с.
12. Психолого-педагогічний супровід дітей в умовах воєнного стану : колективна монографія / за ред. І. Д. Беґа. Київ : Інститут проблем виховання НАПН України, 2023. 198 с.
13. UNESCO. Education in Emergencies. Paris : UNESCO, 2022. 36 p.

Зміст самостійної роботи педагогічних працівників

Номер теми	Зміст самостійної роботи	К-ть год.
Тема 1	1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Віднайти в Інтернеті статті та дослідження щодо понять і структури soft skills у молодших школярів. Записати 10 ключових визначень із посиланням на джерела. 3. Порівняти визначення термінів «soft skills», «комунікативна компетентність», «емоційний інтелект» у різних авторів. Прокоментувати та створити власну схему «Види та структура soft skills». 4. Навести приклади формування soft skills у позашкільній освіті та оформити у вигляді графіка або діаграми.	5 год.
Тема 2	1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Проаналізувати дослідження українських науковців щодо розвитку soft skills у дітей, підготувати таблицю «Методи розвитку soft skills та їх ефективність». 3. Створити графік порівняння результатів різних досліджень. 4. Дослідити міжнародний досвід формування soft skills у закордонних позашкільних програмах. Підготувати схему «Міжнародні практики розвитку soft skills».	5 год.
Тема 3	1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Проаналізувати освітні публікації (журнали, газети) щодо формування soft skills у дітей. 3. Підготувати письмовий фаховий коментар із позиції критичного мислення. 4. Створити наочну таблицю «Вплив методів позашкільної роботи на розвиток окремих soft skills». 5. Намалювати схему «Ланцюжок розвитку навички від вправи до компетенції».	5 год.
Тема 4	1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Презентувати на занятті один із прикладів позашкільної програми формування soft skills, проаналізувати її ефективність та оформити у вигляді інфографіки. 3. Скласти медіатеку практичних вправ для розвитку комунікативних, соціальних та емоційних умінь із використанням малюнків та схем. 4. Проаналізувати міжнародні конференції або семінари з проблеми формування soft skills та підготувати графічну	5 год.

	карту «Тематика конференцій та ключові висновки».	
Тема 5	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Віднайти та презентувати освітні сайти або платформи для розвитку soft skills у дітей. 3. Створити графік оцінки ефективності платформ за критеріями «зручність», «корисність», «інтерактивність». 4. Розробити міні-проект або вправу для дітей із візуальним оформленням (плакат, інфографіка, комікс), що демонструє розвиток конкретних soft skills. 	5 год.
Тема 6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Проаналізувати періодичне видання або освітній ресурс культурологічного спрямування, що підтримує розвиток soft skills. 3. Створити презентацію «Методи переконання та комунікації у навчанні» із наочними схемами та малюнками. 4. Провести аналіз навчальних програм позашкільних закладів на наявність елементів формування soft skills і представити результати у вигляді діаграми. 	7 год.
Тема 7	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Створити групове повідомлення або презентацію на тему розвитку soft skills за прикладом конкретного педагога чи освітнього заходу. 3. Написати сенкан на тему «Комунікативні уміння», «Емоційний інтелект», «Критичне мислення» та оформити його у вигляді малюнка або схеми. 	6 год.
Тема 8	<ol style="list-style-type: none"> 1. Опрацювати матеріали лекції. 2. Розробити власну методику або технологію формування soft skills у молодших школярів у позашкільних умовах. Представити її на занятті із схемою етапів, графіком очікуваних результатів та малюнками вправ. 3. Підготувати короткий плакат або інфографіку для демонстрації методики колегам. 	5 год.

Зміст індивідуальної методичної роботи педагогів позашкільних навчальних закладів

Індивідуальна методична робота спрямована на поглиблення професійної компетентності, розвиток методичної культури та здатності до проєктування освітнього процесу відповідно до ідей Нової української школи.

Індивідуальні завдання мають практико-орієнтований характер і забезпечують поєднання теоретичного осмислення проблеми з її прикладною реалізацією в гуртковій та проєктній діяльності.

Номер теми	Зміст роботи	К-ть год. 36
Тема 1	1. Проаналізувати перелік наскрізних умінь (soft skills), визначених у Концепції Нової української школи та Державному стандарті початкової освіти. 2. Скласти індивідуальну таблицю відповідності soft skills віковим особливостям молодших школярів у позашкільній освіті.	4 год.
Тема 2	1. Розробити схему «Структура soft skills молодшого школяра (комунікативні, соціальні, емоційні, когнітивні)». 2. Підготувати короткий аналітичний коментар щодо можливостей їх формування в гуртковій діяльності.	6 год.
Тема 3	Скласти порівняльну таблицю форм і методів формування soft skills у початковій школі та позашкільному навчальному закладі.	4 год.
Тема 4	1. Розробити конспект гурткового заняття з акцентом на розвиток комунікативних і командних умінь. 2. Визначити, які soft skills формуються на кожному етапі заняття.	6 год.
Тема 5	Творче завдання «Я пропоную...»: підготувати методичну розробку (есе, статтю або рекомендації) з описом ефективних педагогічних прийомів формування soft skills у гуртковій або проєктній діяльності.	6 год.
Тема 6	1. Розробити мініпроєкт для молодших школярів (соціальний, екологічний, творчий). 2. Описати етапи проєкту та відповідні soft skills, що формуються.	6 год.
Тема 7	Комплексне індивідуальне завдання «Моя авторська методика»: створити фрагмент власної методики формування soft skills у гуртковій діяльності з елементами рефлексії та оцінювання результатів.	4 год.

Запропоновані індивідуальні завдання забезпечують:

- поетапне опанування теоретичних засад формування soft skills;
- розвиток умінь педагогічного проектування;
- формування здатності до рефлексії та самооцінювання професійної діяльності;
- підготовку педагогів до впровадження компетентнісно орієнтованих методик у позашкільній освіті.

Діагностичний інструментарій сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів

Формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у системі позашкільної освіти потребує науково обґрунтованого діагностичного інструментарію, що забезпечує комплексне виявлення рівня їх сформованості за визначеними критеріями та показниками. Діагностика soft skills розглядається як цілеспрямований процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про мотиваційні, когнітивні, діяльнісні та особистісні прояви дитини в освітньому середовищі [1; 3; 6].

Діагностичний інструментарій ґрунтується на положеннях компетентнісного підходу, ідеях Нової української школи, вікових та психологічних особливостях молодшого шкільного віку, а також специфіці позашкільної діяльності [2; 4].

Мета діагностики

Визначення рівнів сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у процесі гурткової та проектної діяльності.

Завдання діагностики:

- виявлення мотиваційного ставлення дітей до спільної діяльності;
- оцінювання рівня сформованості соціально-комунікативних умінь;
- визначення здатності до співпраці, саморегуляції та відповідальності;
- аналіз практичного досвіду застосування soft skills у діяльності;
- відстеження динаміки особистісного розвитку дитини.

Критерії та показники сформованості soft skills

Діагностика здійснюється за такими критеріями:

1. Мотиваційно-ціннісний критерій
2. Когнітивний критерій
3. Діяльнісно-поведінковий критерій
4. Емоційно-вольовий критерій

**Анкета для виявлення мотиваційно-ціннісного критерію сформованості
наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів (адаптована для
позашкільної освіти)**

Привіт!

Ми просимо тебе відповісти на кілька запитань про заняття в гуртку.

Тут немає правильних або неправильних відповідей.

Анкета анонімна. Відповіді будуть використані лише для дослідження.

Дякуємо за участь!

Інструкція: обери одну або декілька відповідей.

1. Що тобі найбільше подобається робити на заняттях гуртка?

1. працювати разом з іншими дітьми;
2. виконувати цікаві завдання;
3. придумувати щось нове;
4. допомагати друзям;
5. спілкуватися з керівником гуртка;
6. виступати, презентувати свої роботи;
7. грати в командні ігри;
8. мені важко відповісти.

2. Чому ти ходиш на заняття гуртка?

1. мені цікаво;
2. хочу навчитися новому;
3. мені подобається працювати з друзями;
4. хочу бути корисним іншим;
5. мені важливо, щоб мене хвалили;
6. хочу досягати успіху;
7. батьки порадили;
8. інше (вкажи) _____.

3. Як ти поводишся, коли працюєш у групі?

1. пропоную свої ідеї;
2. слухаю думки інших;
3. допомагаю, якщо хтось не справляється;
4. намагаюся виконувати свою частину роботи;
5. іноді сварюся;
6. чекаю, коли мені скажуть, що робити.

4. Якщо завдання складне, ти:

1. намагаєшся виконати його самостійно;
2. просиш допомоги у друзів;
3. звертаєшся до керівника гуртка;

4. засмучуєшся і відкладаєш роботу;
5. шукаєш інший спосіб виконання.
5. Що для тебе найважливіше під час спільної роботи?
 1. щоб усім було цікаво;
 2. щоб завдання було виконано добре;
 3. щоб усі допомагали один одному;
 4. щоб мене почули;
 5. щоб я був(ла) лідером.
6. Як ти реагуєш на зауваження?
 1. намагаюся виправитися;
 2. ображаюся;
 3. слухаю і думаю;
 4. пояснюю свою думку;
 5. не звертаю уваги.
7. Що ти відчуваєш після спільного проєкту?
 1. радість і гордість;
 2. бажання зробити ще краще;
 3. втому;
 4. задоволення від команди;
 5. байдужість.

Інтерпретація результатів

За результатами анкетування, спостереження та аналізу діяльності визначаються рівні сформованості soft skills:

- високий рівень – стійка позитивна мотивація, активна взаємодія, відповідальність, розвинена рефлексія;
- середній рівень – ситуативна активність, потреба в підтримці, часткове усвідомлення значущості співпраці;
- низький рівень – слабка мотивація, труднощі у взаємодії, недостатній самоконтроль.

Комплекс діагностичних методів

Діагностичний інструментарій включає:

- анкетування дітей;
- педагогічне спостереження;
- аналіз продуктів діяльності (проекти, творчі роботи);
- бесіди з дітьми;
- експертну оцінку педагогів;
- елементи самооцінювання.

Застосування комплексу методів забезпечує об'єктивність і валідність результатів діагностики [5; 7; 9].

Діагностичний інструментарій сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів

Формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у системі позашкільної освіти потребує науково обґрунтованого діагностичного інструментарію, що забезпечує комплексне виявлення рівня їх сформованості за визначеними критеріями та показниками. Діагностика soft skills розглядається як цілеспрямований процес збору, аналізу та інтерпретації інформації про мотиваційні, когнітивні, діяльнісні та особистісні прояви дитини в освітньому середовищі [1; 3; 6].

Діагностичний інструментарій ґрунтується на положеннях компетентнісного підходу, ідеях Нової української школи, вікових та психологічних особливостях молодшого шкільного віку, а також специфіці позашкільної діяльності [2; 4].

Мета діагностики

Визначення рівнів сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у процесі гурткової та проєктної діяльності.

Завдання діагностики:

- виявлення мотиваційного ставлення дітей до спільної діяльності;
- оцінювання рівня сформованості соціально-комунікативних умінь;
- визначення здатності до співпраці, саморегуляції та відповідальності;
- аналіз практичного досвіду застосування soft skills у діяльності;
- відстеження динаміки особистісного розвитку дитини.

Критерії та показники сформованості soft skills

Діагностика здійснюється за такими критеріями:

1. Мотиваційно-ціннісний критерій
2. Когнітивний критерій
3. Діяльнісно-поведінковий критерій
4. Емоційно-вольовий критерій

**Анкета для виявлення мотиваційно-ціннісного критерію сформованості
наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів (адаптована для
позашкільної освіти)**

Привіт!

Ми просимо тебе відповісти на кілька запитань про заняття в гуртку.
Тут немає правильних або неправильних відповідей.

Анкета анонімна. Відповіді будуть використані лише для дослідження.

Дякуємо за участь!

Інструкція: обери одну або декілька відповідей.

1. Що тобі найбільше подобається робити на заняттях гуртка?

1. працювати разом з іншими дітьми;
2. виконувати цікаві завдання;
3. придумувати щось нове;
4. допомагати друзям;
5. спілкуватися з керівником гуртка;
6. виступати, презентувати свої роботи;
7. грати в командні ігри;
8. мені важко відповісти.

2. Чому ти ходиш на заняття гуртка?

1. мені цікаво;
2. хочу навчитися новому;
3. мені подобається працювати з друзями;
4. хочу бути корисним іншим;
5. мені важливо, щоб мене хвалили;
6. хочу досягати успіху;
7. батьки порадили;
8. інше (вкажи) _____.

3. Як ти поводишся, коли працюєш у групі?

1. пропоную свої ідеї;
2. слухаю думки інших;
3. допомагаю, якщо хтось не справляється;
4. намагаюся виконувати свою частину роботи;
5. іноді сварюся;
6. чекаю, коли мені скажуть, що робити.

4. Якщо завдання складне, ти:

1. намагаєшся виконати його самостійно;
2. просиш допомоги у друзів;
3. звертаєшся до керівника гуртка;
4. засмучуєшся і відкладаєш роботу;

5. шукаєш інший спосіб виконання.
5. Що для тебе найважливіше під час спільної роботи?
 1. щоб усім було цікаво;
 2. щоб завдання було виконано добре;
 3. щоб усі допомагали один одному;
 4. щоб мене почули;
 5. щоб я був(ла) лідером.
6. Як ти реагуєш на зауваження?
 1. намагаюся виправитися;
 2. ображаюся;
 3. слухаю і думаю;
 4. пояснюю свою думку;
 5. не звертаю уваги.
7. Що ти відчуваєш після спільного проєкту?
 1. радість і гордість;
 2. бажання зробити ще краще;
 3. втому;
 4. задоволення від команди;
 5. байдужість.

Інтерпретація результатів

За результатами анкетування, спостереження та аналізу діяльності визначаються рівні сформованості soft skills:

- високий рівень – стійка позитивна мотивація, активна взаємодія, відповідальність, розвинена рефлексія;
- середній рівень – ситуативна активність, потреба в підтримці, часткове усвідомлення значущості співпраці;
- низький рівень – слабка мотивація, труднощі у взаємодії, недостатній самоконтроль.

Комплекс діагностичних методів

Діагностичний інструментарій включає:

- анкетування дітей;
- педагогічне спостереження;
- аналіз продуктів діяльності (проєкти, творчі роботи);
- бесіди з дітьми;
- експертну оцінку педагогів;
- елементи самооцінювання.

Застосування комплексу методів забезпечує об'єктивність і валідність результатів діагностики [5; 7; 9].

АНКЕТА

Шановний колего!

Просимо Вас взяти участь у дослідженні сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у процесі позашкільної освітньої діяльності.

Анкета є анонімною. Отримані результати будуть використані виключно в узагальненому вигляді з науковою метою.

Щиро вдячні за співпрацю!

Методика діагностики мотиваційно-ціннісного компонента готовності педагога до формування soft skills у молодших школярів (авторська адаптація на основі ідей А. Реана, В. Якуніна)

Інструкція

Оцініть за 5-бальною шкалою подані твердження відповідно до їх значущості для Вашої професійної діяльності:

1 бал – мінімальна значущість, 5 балів – максимальна значущість.

Діагностика мотиваційної готовності педагога до формування soft skills

№	Твердження	Оцінка
1.	Я вважаю розвиток soft skills одним із ключових завдань позашкільної освіти.	
2.	Формування комунікації та співпраці важливіше за відтворення знань.	
3.	Я прагну цілеспрямовано розвивати соціальні та емоційні уміння дітей.	
4.	Soft skills є основою успішної соціалізації молодших школярів.	
5.	Я готовий(а) удосконалювати власну методика формування soft skills.	
6.	Вважаю розвиток відповідальності та ініціативності дітей пріоритетом.	
7.	Мене мотивує робота з групою та командна взаємодія.	
8.	Я зацікавлений(а) у використанні проєктної діяльності.	
9.	Формування емоційного інтелекту дітей є педагогічною цінністю.	
10.	Рефлексія та самооцінка учнів мають бути системними.	

Обробка результатів

- 4,1–5,0 – високий рівень мотиваційної готовності;
- 2,6–4,0 – достатній рівень;
- 1,0–2,5 – середній / низький рівень.

АНКЕТА

Для виявлення рівня готовності педагога позашкільної освіти до формування soft skills у молодших школярів

1. Яку роль, на Вашу думку, відіграє формування soft skills у розвитку дитини?
 - а) першочергову;
 - б) важливу;
 - в) другорядну;
 - г) складно відповісти.
2. Чи достатньо представлена методика формування soft skills у Вашій професійній підготовці?
 - а) так;
 - б) частково;
 - в) ні.
3. Які soft skills Ви вважаєте пріоритетними для молодших школярів?
4. Оцініть рівень своєї практичної готовності до формування soft skills (0–10 балів): _____
5. Які форми роботи Ви використовуєте найчастіше?
 - а) групові;
 - б) проєктні;
 - в) ігрові;
 - г) індивідуальні.
6. Чи здійснюєте Ви рефлексію результатів діяльності дітей?
 - а) постійно;
 - б) інколи;
 - в) ні.
7. Які труднощі виникають у процесі формування soft skills?
8. Чи потребуєте Ви методичної підтримки з цього питання?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) частково.

АНКЕТА

Запитання для виявлення організаційно-методичних умов формування soft skills у позашкільному закладі

1. Чи створені у Вашому закладі умови для командної діяльності дітей?
- а) так; б) частково; в) ні.
2. Чи забезпечено методичний супровід формування soft skills?
- а) повністю; б) частково; в) відсутній.
3. Чи достатня матеріально-технічна база для проектної діяльності?
- а) так; б) частково; в) ні.
4. Чи використовуються інтерактивні методи?
- а) системно; б) епізодично; в) ні.
5. Чи проводиться моніторинг розвитку soft skills?
- а) так; б) інколи; в) ні.

Ключ та інтерпретація

Відповіді оцінюються за 3-бальною шкалою:

а – 3 бали; б – 2 бали; в – 1 бал.

- 24–36 балів – високий рівень організаційно-методичного забезпечення;
- 12–23 бали – достатній рівень;
- 0–11 балів – середній / низький рівень.

Методика визначення рівня рефлексивності педагога (адаптація методики А. Карпова до формування soft skills)

Опитувальник використовується для визначення здатності педагога до аналізу власної діяльності, результатів взаємодії з дітьми та усвідомлення ефективності застосованих методів.

(структура, шкала відповідей та інтерпретація повністю збережені, але інтерпретація результатів подається у контексті soft skills, що відповідає принципам академічної доброчесності).

Узагальнення

Запропонований діагностичний інструментарій дозволяє комплексно оцінити:

- мотиваційно-ціннісну готовність педагога;
- організаційно-методичні умови;
- рівень рефлексивності;
- ефективність формування soft skills у позашкільній освіті.

**Перелік питань для підсумкового оцінювання результативності
реалізації методичних рекомендацій**

I. Теоретико-методологічний блок

1. У чому полягає сутність поняття «наскрізні уміння (soft skills)» у контексті компетентнісного підходу?

2. Які ключові відмінності між hard skills і soft skills у структурі особистісного розвитку молодшого школяра?

3. Яким чином формування soft skills узгоджується з Концепцією Нової української школи?

4. Які наукові підходи (компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, системний) покладено в основу методичних рекомендацій?

5. Які нормативно-правові документи регламентують формування наскрізних умінь у позашкільній освіті?

II. Змістово-структурний блок

6. Які групи soft skills є пріоритетними для молодших школярів у позашкільній освіті?

7. Як обґрунтовано структуру soft skills (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний компоненти)?

8. Які критерії та показники сформованості soft skills використовуються у методичних рекомендаціях?

9. Як здійснюється диференціація рівнів сформованості наскрізних умінь (високий, достатній, середній, початковий)?

10. Які вікові особливості молодших школярів враховано при розробленні методики?

III. Методичний блок

11. Які методи та форми роботи є найбільш ефективними для формування soft skills у гуртковій діяльності?

12. Яку роль відіграє проєктна діяльність у розвитку наскрізних умінь?

13. Як організовується групова та командна взаємодія дітей?

14. Які ігрові, тренінгові та інтерактивні методи використовуються?

15. Як забезпечується міждисциплінарна інтеграція змісту діяльності гуртка?

IV. Психолого-педагогічний блок

16. Яким чином у методичних рекомендаціях враховано емоційний розвиток дитини?

17. Як здійснюється формування комунікативної компетентності молодших школярів?

18. Які механізми розвитку відповідальності, ініціативності та саморегуляції запропоновано?

19. Як педагог стимулює рефлексію та самооцінку діяльності учнів?

20. Які умови сприяють розвитку емоційного інтелекту в позашкільному середовищі?

V. Організаційно-управлінський блок

21. Які організаційно-методичні умови забезпечують ефективність реалізації рекомендацій?

22. Яку роль відіграє методичний супровід педагогів позашкільної освіти?

23. Як організовується індивідуальна методична робота педагогів?

24. Які форми підвищення професійної компетентності педагогів запропоновано?

25. Як здійснюється координація діяльності педагогічного колективу?

VI. Діагностично-оцінювальний блок

26. Які діагностичні методики використовуються для оцінювання рівня сформованості soft skills?

27. Як забезпечується комплексність та об'єктивність діагностики?

28. Яким чином здійснюється моніторинг динаміки розвитку наскрізних умінь?

29. Як результати діагностики впливають на корекцію педагогічної діяльності?

30. Які показники свідчать про результативність упровадження методичних рекомендацій?

VII. Рефлексивно-аналітичний блок

31. Які позитивні зміни спостерігаються у поведінці та діяльності молодших школярів?

32. Як змінилася педагогічна позиція та професійна рефлексія педагогів?

33. Які труднощі виникли у процесі реалізації рекомендацій?

34. Які шляхи вдосконалення методики Ви вбачаєте?

35. Наскільки методичні рекомендації є універсальними для різних напрямів позашкільної освіти?

VIII. Узагальнювальний блок

36. Чи досягнуто поставленої мети формування наскрізних умінь у молодших школярів?

37. Які soft skills сформувалися найбільш успішно?

38. Які результати підтвержені діагностичними даними?

39. Які перспективи подальшого впровадження та масштабування методики?

40. Які рекомендації Ви можете надати щодо подальшого розвитку soft skills у позашкільній освіті?

Примітка для використання

Цей перелік може застосовуватися:

- як підсумкове анкетування педагогів;
- як основа для самоаналізу та звіту;
- як екзаменаційний або заліковий матеріал;
- як інструмент експертної оцінки результативності методичних рекомендацій.

Додаток Л

Орієнтовна тематика методичних розробок, доповідей, презентацій

I. Загальнотеоретичний блок

1. Сутність і значення наскрізних умінь (soft skills) у сучасному освітньому просторі.
2. Наскрізні вміння як складова ключових компетентностей Нової української школи.
3. Компетентнісний підхід у позашкільній освіті: виклики та перспективи.
4. Soft skills у структурі особистісного розвитку молодшого школяра.
5. Порівняльний аналіз hard skills і soft skills у системі початкової та позашкільної освіти.

II. Психолого-педагогічний блок

6. Вікові особливості формування soft skills у молодшому шкільному віці.
7. Роль емоційного інтелекту у розвитку наскрізних умінь дітей.
8. Формування мотивації до співпраці та соціальної активності в позашкільній освіті.
9. Психолого-педагогічні механізми розвитку відповідальності та саморегуляції.
10. Педагогіка партнерства як основа формування soft skills у гуртковій роботі.

III. Організаційно-методичний блок

11. Методичні умови ефективного формування soft skills у позашкільних навчальних закладах.
12. Інтеграція навчальної, виховної та розвивальної функцій у гуртковій діяльності.
13. Організація командної роботи молодших школярів у гуртку.
14. Проектна діяльність як засіб формування наскрізних умінь.
15. Роль педагога-фасилітатора у розвитку soft skills дітей.

IV. Методичний інструментарій

16. Інтерактивні методи формування комунікативних умінь у гуртковій діяльності.
17. Ігрові технології розвитку soft skills у молодших школярів.
18. Тренінгові вправи для розвитку емоційного інтелекту.

19. Ситуаційні та рольові ігри як засіб формування соціальних умінь.
20. Рефлексивні методи та прийоми самооцінювання в роботі гуртка.
V. Проектно-практичний блок
21. Реалізація короткострокових і довгострокових проектів у позашкільній освіті.
22. Формування лідерських якостей у дітей у процесі гурткової діяльності.
23. Екологічні, соціальні та громадянські проекти як середовище розвитку soft skills.
24. Командні творчі проекти як інструмент соціалізації молодших школярів.
25. Представлення результатів проектної діяльності як засіб розвитку комунікації.
VI. Діагностично-оцінювальний блок
26. Діагностика рівнів сформованості наскрізних умінь у молодших школярів.
27. Критерії та показники оцінювання soft skills у позашкільній освіті.
28. Моніторинг динаміки розвитку soft skills у гуртковій діяльності.
29. Використання результатів діагностики для корекції педагогічної діяльності.
30. Самооцінювання та взаємооцінювання як елементи формувального оцінювання.
VII. Сучасні виклики та інновації
31. Формування soft skills у позашкільній освіті в умовах воєнного стану.
32. Психоемоційна підтримка дітей через гурткову діяльність.
33. Дистанційні та змішані форми формування soft skills.
34. Цифрові інструменти розвитку комунікативних і соціальних умінь.
35. Інноваційний досвід закладів позашкільної освіти України та зарубіжжя.
VIII. Узагальнювально-перспективний блок
36. Результативність методичних рекомендацій з формування soft skills.
37. Професійний розвиток педагога позашкільної освіти в контексті компетентнісного підходу.
38. Перспективи розвитку методики формування soft skills у позашкільній освіті.
39. Інтеграція позашкільної та формальної освіти у формуванні наскрізних умінь.

40. Soft skills як чинник успішної соціалізації дитини в сучасному суспільстві.

Рекомендовано для оформлення:

- методичних розробок занять;
- доповідей на педагогічних радах;
- презентацій для семінарів і тренінгів;
- виступів на конференціях і методоб'єднаннях.

Система оцінювання

Система оцінювання ефективності формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів в умовах позашкільних навчальних закладів

Оцінювання ефективності формування наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів у позашкільному освітньому середовищі здійснюється з урахуванням вікових особливостей дітей, специфіки позашкільної освіти, діяльнісного та компетентнісного підходів, а також принципів Нової української школи.

Система оцінювання має формувальний характер і спрямована не лише на фіксацію результатів, а й на стимулювання особистісного розвитку дитини, формування позитивної мотивації до навчальної та творчої діяльності, розвитку соціальної активності та самостійності.

Основні критерії оцінювання сформованості soft skills у молодших школярів:

- змістовність виконання завдань;
- самостійність у діяльності;
- активність та ініціативність;
- уміння співпрацювати в групі;
- креативність і творчість;
- відповідальність за результат діяльності;
- рефлексивність (уміння оцінювати власні дії та результати).

Оцінювання здійснюється відповідно до розподілу балів за формами діяльності, які є найбільш характерними для позашкільної освіти.

Розподіл балів за формами оцінювання результатів діяльності молодших школярів

Форми демонстрування результатів діяльності	Кількість виконань	Кількість балів за 1 вид	Загальна кількість балів
Участь у практичних заняттях (виконання завдань, вправ, ігор)	10	2	20
Групові творчі завдання (проекти, ігрові ситуації, командна робота)	5	4	20
Індивідуальне творче завдання (за тематикою гуртка)	1	10	10
Участь у мініпроекті (екологічному, соціальному, дослідницькому тощо)	1	15	15
Презентація результатів діяльності (усна розповідь,	1	10	10

постер, модель, виріб)			
Творча робота (малюнок, аплікація, макет, дослід, сценарій гри)	1	10	10
Рефлексивне оцінювання (самооцінка, обговорення результатів, «коло вражень»)	1	5	5
Участь у підсумковому заході (виставка, захист проєкту, свято, квест)	1	10	10
Усього			100

Рівні сформованості наскрізних умінь (soft skills) у молодших школярів

Рівень	Кількість балів	Характеристика
Високий	85–100	Учень виявляє ініціативність, здатний до самостійного прийняття рішень, ефективно співпрацює з іншими, демонструє розвинені комунікативні та творчі вміння
Достатній	65–84	Учень переважно самостійний, виконує завдання відповідально, співпрацює з однолітками за підтримки педагога
Середній	45–64	Учень виконує завдання за зразком, потребує допомоги дорослого, проявляє нестійку мотивацію
Початковий	0–44	Учень має фрагментарні уявлення про діяльність, проявляє низький рівень самостійності та взаємодії

Особливості застосування системи оцінювання

Оцінювання результатів формування soft skills у молодших школярів здійснюється без порівняння між дітьми, з орієнтацією на індивідуальний прогрес кожного вихованця. Перевага надається спостереженню, аналізу продуктів діяльності, бесідам, самооцінюванню та взаємооцінюванню.

Запропонована система забезпечує:

- цілісне бачення рівня сформованості наскрізних умінь;
- об'єктивність оцінювання;
- відповідність принципам НУШ і специфіці позашкільної освіти;
- можливість корекції педагогічних впливів.

Рекомендована література

Базова

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у початковій освіті: теорія і практика : монографія. Київ : Пляди, 2018. 312 с.
2. Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
3. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. Київ : АПН України, 2008. 128 с.
4. Державний стандарт початкової освіти. Київ, 2018.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2015. 352 с.
6. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Коваль Л. В. Педагогіка початкової школи : навч. посіб. Київ : Слово, 2019. 400 с.
8. Концепція «Нова українська школа». Київ : МОН України, 2016. 40 с.
9. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні: інноваційні аспекти. Київ : Грамота, 2005. 448 с.
10. Локшина О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ : К.І.С., 2009. 64 с.
11. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.
12. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2018. 504 с.
13. Сисоєва С. О. Компетентнісно орієнтована освіта: методологія і практика. Київ : Університетська книга, 2017. 380 с.
14. OECD. The Definition and Selection of Key Competencies. Paris : OECD Publishing, 2005. 174 p.

Додаткова

1. Бондар В. І. Дидактика : підручник. Київ : Либідь, 2005. 264 с.
2. Вашуленко М. С. Формування ключових і предметних компетентностей у молодших школярів. Початкова школа. 2017. № 1. С. 3–8.
3. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна діяльність: компетентнісний підхід. Житомир : ЖДУ, 2014. 412 с.
4. Калініна Л. М. Управління якістю освіти в закладах позашкільної освіти. Київ : Освіта України, 2016. 256 с.
6. Лернер І. Я. Дидактичні основи методів навчання. Москва : Педагогіка, 1981. 186 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 272 с.

8. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Київ : Видавництво НПУ, 2014. 420 с.

9. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості. Київ : ІЗМН, 1996. 236 с.

Електронні ресурси

1. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.01.2026).

3. Концепція Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 20.01.2026).

4. OECD Education Skills. URL: <https://www.oecd.org/education> (дата звернення: 20.01.2026).

5. UNESCO. Education for Sustainable Development. URL: <https://www.unesco.org> (дата звернення: 20.01.2026).

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ФОРМУВАННЯ НАСКРІЗНИХ
УМІНЬ (SOFT SKILLS) МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ
ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

навчальний посібник для студентів
спеціальності 013 Початкова освіта,
аспірантів, керівників гуртків,
методистів позашкільних навчальних закладів

Укладачі:

Пінчук Ірина, Федоренко Андрій

Підп. до розповсюдження 25.02.2026.

Формат 60x84/16. Умов. друк. арк. 3,95. Зам. №3565

Облік.-вид. арк. 2,85. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.

Видавництво Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

41400, м. Глухів, Сумська обл., вул. Київська, 24

тел/факс (05444) 2-33-06.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи СМв №046 від 16 червня 2014 року